

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Анна КІЛІМІЧЕНКО, 1998 року народження, громадянка України, освіта вища: у 2020 році закінчила Національний університет «Одеська юридична академія», де здобула кваліфікацію: ступінь вищої освіти магістр спеціальність «Право», навчається в аспірантурі Національного університету «Одеська юридична академія», виконала акредитовану освітньо-наукову програму Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса (ОП 37284 Право (081 Право)).

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса від «04» липня 2025 року № 2082-10, у складі:

Голови разової Катерини БОРИЧЕНКО, д.ю.н., доцента, професора спеціалізованої кафедри трудового права та права соціального забезпечення вченої ради Національного університету «Одеська юридична академія»;

Рецензентів: Оксани ПОЖАРОВОЇ, к.ю.н., доцента, доцента кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія»;

Марії НАНЬЄВОЇ, к.ю.н., доцента, доцента кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія»;

Офіційних Володимира БУРАКА, д.ю.н., професора, професора опонентів: кафедри соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка;

Дмитра СІРОХИ, д.ю.н., доцента, доцента кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

на засіданні «07» серпня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Анні КІЛІМІЧЕНКО на підставі публічного захисту дисертації «Право на зайнятість та його гарантії» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Національному університеті «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник – Галія ЧАНИШЕВА, д.ю.н., професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України, завідувачка кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Наукова новизна одержаних результатів обумовлена тим, що ця робота є одним із перших у вітчизняній науці трудового права спеціальним комплексним

дослідженням права на зайнятість та його гарантій і конкретизується в одержаних наукових результатах, які виносяться на захист, зокрема:

вперше:

обґрунтовано доцільність виокремлення нормативного і договірною регулювання зайнятості населення та визначено співвідношення між ними;

на підставі аналізу норм Закону України «Про зайнятість населення», законодавчих актів окремих країн ЄС визначено ознаки зайнятості як правової категорії. Встановлено, що зайнятість як діяльність особи є: законною; пов'язаною з реалізацією права на зайнятість; вільно обраною; оплатною або безоплатною; залежною, самостійною або частково самостійною; такою, що здійснюється у передбачених законом формах і порядку; безперервною;

розкрито співвідношення права на зайнятість і права на працю в їх єдності, взаємодії та відмінностях і внесено пропозицію доповнити правом на зайнятість перелік соціальних прав людини і громадянина у розділі II Конституції України;

сформульовано поняття права на зайнятість як міру можливої поведінки особи щодо вільного вибору нею виду та/або форми зайнятості, не заборонених законом;

визначено та охарактеризовано ознаки права на зайнятість як суб'єктивного права через загальні риси з іншими соціальними правами та його юридичну своєрідність;

доведено доцільність виокремлення окремої групи прав – прав у сфері зайнятості, що є похідними від права на зайнятість. Зазначені права не є складовими права на зайнятість, а являють собою окремі права, що потребують, крім визнання, також гарантування, охорони та захисту нарівні з правом на зайнятість;

обґрунтовано, що у структурі суб'єктивного права на зайнятість доцільно виділяти права в розумінні певних можливостей (правомочностей) особи: по-перше, право на власні дії, що передбачає право на вільно обрану зайнятість, вільний вибір місця, виду діяльності та роду занять; по-друге, право на чужі дії, а саме дії з боку зобов'язаного суб'єкта; по-третє, право звертатися до держави за захистом права на зайнятість у разі його порушення;

запропоновано такі критерії класифікації гарантій права на зайнятість, як: за рівнем функціонування; за суб'єктом здійснення; за колом осіб; за змістом і способом здійснення; за цільовим призначенням;

доведено доцільність виокремлення, крім державних гарантій права на зайнятість, позадержавних гарантій зазначеного права, до яких віднесено: участь професійних спілок, їх об'єднань, роботодавців, організацій роботодавців, їх об'єднань у забезпеченні права на зайнятість; здійснення громадського контролю за додержанням законодавства про зайнятість населення; активну позицію самих суб'єктів права на зайнятість щодо його забезпечення;

сформульовано конкретні пропозиції щодо правової регламентації зайнятості населення та юридичного забезпечення права на зайнятість в актах чинного законодавства України, окремих законопроектів з урахуванням міжнародних та європейських стандартів, зарубіжного законодавчого досвіду та практики його застосування;

вдосконалено:

дефініції вільно обраної зайнятості, продуктивної зайнятості, повної та неповної зайнятості, нестандартної зайнятості з урахуванням міжнародних та європейських стандартів, законодавчого досвіду окремих країн ЄС;

поняття цифрової зайнятості в частині визначення суб'єкта такої діяльності та її ознак. Зокрема сформульовано поняття цифрового працівника як фізичної особи, яка запроваджує розробку, впровадження та функціонування цифрового продукту;

визначення понять державного і договірної регулювання зайнятості населення. Державне регулювання зайнятості запропоновано визначити як забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері зайнятості населення, впорядкування відносин у цій сфері з метою досягнення повної та продуктивної вільно обраної зайнятості, захисту від безробіття, адаптації робочої сили до вимог ринку праці. Договірне регулювання зайнятості населення являє собою встановлення у колективних угодах і договорах більш високого рівня гарантій і пільг порівняно із законодавством у сферах зайнятості населення та захисту від безробіття;

наукові твердження про визнання права на зайнятість як окремого суб'єктивного права в частині обґрунтування необхідності вдосконалення чинного Закону України «Про зайнятість населення» щодо чіткого формулювання норм про структуру, гарантії та захист зазначеного права. Закріпивши у ст. 3 Закону право кожного на вільно обрану зайнятість, законодавець у тексті цього Закону передбачає забезпечення зайнятості, а не зазначеного права;

набули подальшого розвитку:

наукові твердження про визначення поняття зайнятості як правової категорії в частині пропозиції розглядати її як: 1) систему суспільних відносин, які виникають у зв'язку з реалізацією особою права на зайнятість; 2) законну оплатну або безоплатну діяльність осіб, віднесених законом до категорій зайнятого населення; 3) форму реалізації права на вільно обрану зайнятість; 4) субінститут правового інституту «Зайнятість та працевлаштування» у структурі Індивідуального трудового права у системі трудового права України;

наукові підходи до розуміння юридичного механізму забезпечення права на зайнятість в частині виокремлення та характеристики таких його складових, як визнання зазначеного права, його гарантування, охорона та захист і формулювання конкретних пропозицій щодо вдосконалення їх правової регламентації;

наукове положення про співвідношення правовідносин із зайнятістю населення та трудових правовідносин. Встановлено, що правовідносини із зайнятості населення охоплюють трудові правовідносини, що виникають унаслідок реалізації такої форми зайнятості, як робота на умовах трудового договору (контракту), та інші види правовідносин, пов'язані з реалізацією особою здатності до праці (зокрема, самозайнятість), інших форм зайнятості, передбачених частиною першою ст. 4 Закону України «Про зайнятість населення»;

наукові положення про гарантії права на зайнятість у частині визначення їх поняття як сукупності умов і засобів, за допомогою яких забезпечується повне здійснення зазначеного права, його охорона від можливих протиправних посягань і захист у передбачених законом формах у разі порушення;

наукові підходи до визначення ролі соціального діалогу у забезпеченні права на зайнятість з урахуванням нових викликів у цій сфері, актів МОП і ЄС, законодавчого досвіду окремих зарубіжних країн та формулювання конкретних пропозицій щодо підвищення ефективності соціального діалогу у забезпеченні зазначеного права.

Дисертація виконана українською мовою.

За змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами).

Здобувачка має 10 наукових публікацій, серед яких 3 статті, опубліковані у наукових фахових періодичних виданнях України з юридичних наук, а також 7 тез доповідей на всеукраїнській науковій та міжнародних науково-практичних конференціях:

Кіліміченко А.О. Поняття та види зайнятості за законодавством України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 4. С. 40-45

Кіліміченко А.О. Поняття та юридичні ознаки права на зайнятість. *Право та державне управління*. 2024. № 3. С. 6-12

Кіліміченко А.О. Роль соціального діалогу у забезпеченні права на зайнятість. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2024. № 71. С. 134-138

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти) та висловили зауваження:

Катерина БОРИЧЕНКО, д.ю.н., доцент, професор кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія», зазначила, що після таких ґрунтовних виступів офіційних опонентів та рецензентів та дискусії, яка відбувається, дуже складно виокремити ще якісь позитивні та цікаві моменти, про які не було сказано. Звернула увагу на те, що імпонує те, що в роботі використано максимально велику кількість бази для написання та підготовки дослідження. Так, зазначила, що привертає увагу те, що авторкою було обрано та проаналізовано доволі значний перелік міжнародних актів, актів європейського рівня, зокрема, законодавство ЄС, що має безумовне значення для євроінтеграційного вектору розвитку України, водночас підкреслила, що аналіз проводився не суто теоретично та відповідності національного законодавства України міжнародним та європейським стандартам, а авторкою на підставі дослідження вносяться

конкретні пропозиції щодо імплементації цих стандартів, яких Україна поки що не досягла, та яким наше законодавство ще не відповідає. Водночас вказала, що сучасності проведеного дослідження сприяло те, що авторкою проаналізовано не лише законодавство, а його досліджено в прив'язці з практичними прикладами його застосування, на предмет його ефективності, чи досягається та мета, задля якої було внесено відповідні зміни до законодавства та, відповідно, на підставі цього формулюються пропозиції щодо подальшого реформування відповідних нормативно-правових актів. Звернула увагу на те, що імпонує те, що авторкою взято до уваги новітнє законодавство – зміни, які було внесено до чинних законів та підзаконних нормативно-правових актів протягом останніх місяців – взимку, навесні 2025 року, тобто це свідчить про те, що авторка системно та постійно оновлювала свою роботу, слідувала за всіма змінами. Констатувала, що дослідження є комплексним, сучасним, необхідним, вказала, що за рівнем підготовки здобувачки та самого дослідження, дисертація відповідає всім встановленим вимогам, зважаючи на це, голова разової спеціалізованої вченої ради приєдналася до думки колег, що Анна Олегівна Кіліміченко заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Оксана ПОЖАРОВА, к.ю.н., доцент, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження виклала у наданій рецензії та оголосила під час виступу, під час дискусії зазначила, що Анна Олегівна представила під час захисту цікаву роботу, яка є цікавою, завершеною, а ті завдання, які було поставлені в дослідженні, вирішені в повному обсязі. Підкреслила системність у підході до вирішення задач. Вказала, що дисертація читається легко, викликає зацікавленість з боку досліджуваної проблематики, відмітила статистичні дані, які було наведено в дисертації щодо зареєстрованих колективних договорів в Україні, зазначила також про те, що позитивне враження викликало те, що Анна Олегівна звернула увагу на необхідність чіткого розмежування понять: «право на працю», «право на зайнятість», в дисертації надано конкретні пропозиції стосовно вдосконалення діючого закону «Про зайнятість населення», а також вказала на те, що дисертантка звернула увагу на прогалину в законі, а саме – відсутність в механізмі захисту від дискримінації у сфері зайнятості та підготувала пропозиції щодо їх вирішення. Констатувала, що в цілому, аналізуючи висновки, можна спостерігати, що дисертація має практичне спрямування. Висловивила думку, що погоджується з колегами та підтримує позитивну оцінку роботи Анни Олегівни. Вказала, що робота є комплексною, завершеною і Анна Олегівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Марія НАНЬЄВА, к.ю.н., доцент, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження виклала у наданій рецензії та оголосила під час виступу, під час дискусії зазначила, що дисертація є одним із перших в Україні комплексним дослідженням права на зайнятість та його гарантії, вказала, що авторка продемонструвала глибокий аналіз національного, міжнародного законодавства, сформулювала авторське визначення ключових

понять, розмежувала право на зайнятість та право на працю, запропонувала свої зміни до Конституції України та Закону України «Про зайнятість населення», обґрунтувала виокремлення нормативного та договірного регулювання зайнятості, розроблено класифікацію гарантій права на зайнятість, поняття різних форм зайнятості, зокрема, цифрової зайнятості. Звернула увагу, що особливу цінність мають пропозиції щодо захисту від дискримінації, а також позиції, що стосуються економічного стимулювання законодавців щодо працевлаштування, а також посилення ролі соціального діалогу. Зазначила, що практична значущість результатів полягає в їх можливості використання в правотворчій діяльності для вдосконалення законодавства України та проєктів нормативних актів, у правозастосовній діяльності – для поліпшення практики реалізації права на зайнятість та, відповідно, у науковій, дослідній та освітній сферах можна використовувати при підготовці навчальних курсів і методичних матеріалів. Констатувала, що робота ґрунтовна, завершена, є відповідні посилання на використані джерела, надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності. Зробила висновок, що також приєднується до колег та вважає, що дисертація на тему «Право на зайнятість та його гарантії», що подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам, а авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Володимир БУРАК, д.ю.н., професор, професор кафедри соціального права Львівського національного університету імені Івана Франка, критичні зауваження виклав у наданому відгуку та оголосив під час виступу, під час дискусії зазначив, що підтверджує свою думку з приводу того, що дисертація виконана на високому рівні теоретичному та практичному, робота містить наукову новизну, яка є обґрунтованою, відмітив обґрунтованість висновків та те, що публікації свідчать про належний рівень дисертації, зокрема публікації у фахових виданнях України та участь в конференціях. Вказав, що в роботі відсутній плагіат, дисертація виконана з дотриманням вимог академічної доброчесності. Висловив думку, що Кіліміченко Анна Олегівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань «Право».

Дмитро СІРОХА, д.ю.н., доцент, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Київського національного університету імені Тараса Шевченка, критичні зауваження виклав у наданому відгуку та оголосив під час виступу, під час дискусії вказав, що підтверджує висловлений свій відгук, з приводу того, що робота за формою змістом, наповненням, кількістю нормативних і доктринальних джерел, за відповідними посиланнями в роботі на використану літературу, що відповідає встановленим вимогам. Зазначив, що тема надзвичайно актуальна, зауважив, що є питання, над якими можна працювати в подальшому, але Анна Олегівна продемонструвала під час публічного виступу знання нормативних матеріалів та тих дефініцій, які вона сформулювала, підкреслив, що дисертантка вільно орієнтується в темі та безумовно заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради,

«Проти» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Анні КІЛІМІЧЕНКО ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова

разової спеціалізованої вченої ради

Катерина БОРИЧЕНКО